

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

De Fideicommissis, Primogenitvris, Et Majoratibvs

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. CIX. Romana restitutionis dotis. An & quando secunda substitutio dicatur alterius accessoria, & dependens, ita ut prima caducata vel cessante, illa quoque cesset; Vel potius stet independenter, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74060](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74060)

Altera etiam convincens ratio est, quod eadem verborum distinctio, vel operatio provenit à dicta subtilitate juris civilis, ita fingentis vel præsumentis testatoris voluntatem, undè si de ista diversimodè constet, nedum expressè, sed etiam conjecturaliter & præsumptivè, adhuc etiam in orphanis, ejusdemque juris civilis dispositione attendita verba obliqua vel communia directantur, seu directorum vim ac operationem habent. Undè inferatur, quod in testamento militis, quod ob militarem simplicitatem juris subtilitatibus non subjacet, sive in testamento patris in liberis, in quo pariter cum sola veritate naturali proceditur, talis distinctio non intrat ad text. in l. quæretur ff. de militari testamento, ubi Bart. & ceteri apud Mantice de conjectur. lib. 5. tit. 1. num. 9. Fusar. quest. 7. num. 1. & communiter; Ideoque cum piæ cause in jure concedantur omnia ea privilegia, quæ concessa leguntur militibus, vel filiis, quoties istorum præjudicium in legitima non concurrat, necnon subintelligatur clausula, omni modo meliori, vel similis, ob quam pia voluntas, vel dispositio suum effectum fortiaur, exindè resultat de hujusmodi distinctionibus curandum non esse, atque hanc dicebam veridicam veritatem.

Econversò in eisdem terminis hujusmodi questionis caducationis pro illa concludebam, etiam contra causam piam ob corruptum gradum præcedentem, in una Vrbinaten. pro Michaloro cum Hospitio Orphanarum, Cum enim Iacobus Michalorus instituto Blasio fratre, post mortem ipsius ac Cæcilie nepotis reliquisset partem domus Monasterio Castellinorum sub duplici conditione, Vna scilicet incorporationis dictæ domus Monasterio, & altera quod semper in eo morentur sex Religiosi Sacerdotes, quodque si intra quatuor annos post factum casum legati dicta Religio præfatas conditiones non adimpleret ac successivè non observaret, tunc & eo casu dicta domus esset hospitii Orphanarum Casus verò dedisset quod dictis Blasio, & Cæcilia adhuc viventibus dictum Monasterium Apostolica auctoritate fuisset suppressum; Hinc subsequente morte dictorum Blasii & Cæcilie, dubitatum fuit, an factus esset casus dictæ substitutionis ad favorem Hospitii, atque desuper consultus cum difficultatibus hinc indè urgerent, atque non ageretur de re magni momenti, consului concordiam que jam præparata mihi supponebatur; Siquidem pro herede dicti Blasii facere videbatur, quod ista substitutio dici non posset compendiosa sub se continens vulgarem in fideicommissio, seu anomalam cum in verbis videretur purè fideicommissaria ac penalis in casu observantiæ post elapso quatuor annos à die qua sequuta morte Blasii & Cæcilie factus esset casus legati, undè propterea advertebam, ita de plano intrare tunc jam firmata etiam contra causam piam per Rotam in Perusina fideicommissi 26. Januarii 1660. coram Priolo, de qua disc. præced. Non erat enim fideicommissum simplex & dispositivum sub aliqua conditione casuali, vel mixta, sed potius penale, ac per viam privationis, quæ per necessè supponit acquisitionem, & sic non cadebant difficultates ad versus dictam decisionem ponderata dicto disc. præced.

Econversò autem cogitabam, an cadere possent ea, quæ ad materiam consil. 177. Oldradi habentur supra disc. 90. ut substitutio facta alicui qui sit exiturus, & succedat, sed postea deficiat, locum quoque habeat, si non nascatur, quasi quod testator generaliter istam domum, defectis fratre

Cardin. de Luca de Fideicommiss.

& nepte, Deo, ac piis usibus destinaverit, distributo solum quodam ordine, seu modo, ut scilicet prius habeant dicti Religiosi quatenus conditiones impleant, sin minus dicta altera pia domus Orphanarum, quodque propterea spectari deberet substantia dictæ voluntatis; cum sola veritate naturali, non curatis istis juris civilis subtilitatibus Cumque tunc aliæ occupationes urgerent, undè tempus non vacabat maturius iudicium desuper formare, idcirco remanendo indeterminatus, ful in sensu, quod præparata concordia effectuaretur, incertum tamen est quid sequutum fuerit.

ROMANA RESTITUTIONIS DOTIS

PRO

HOSPITALI S. IOANNIS
COLABITÆ

CUM

POMPEO DE PAVLIS.

Casus variè decisus per Rotam

An & quando secunda substitutio dicatur alterius accessoria & dependens, itaut prima caducata vel cessante, illa quoque cesset; Vel potius stet independenter, ac de per se non subiecta caducationi substitutionis antecedentis.

Et incidenter, An verba importancia libertatem sint compatiblea necne cum fideicommissio.

SUMMARIUM.

- 1 **F**acti series.
- 2 Resolutiones cause.
- 3 De pacto quotæ litis, cum quibus sit improbatum.
- 4 Vbi subsequentes substitutiones sunt dependentes, & consecutiæ à prima concepta per vulgarem, prima defecta omnes corrumpunt.
- 5 Secus si est compendiosa independens, quia tunc continet etiam fideicommissariam.
- 6 Admittitur tanquam vera utraque theoria, de qua num. 4. & 5.
- 7 Quando una substitutio dicatur alteri accessoria, & dependens, vel potius independens & principalis, & quid operetur unicitas vel duplicitas orationis perfectæ.
- 8 Quando in dubio respondendum sit pro causa pia necne.
- 9 Excluditur fideicommissum, si testator voluit eum, cum quo est dispositum, esse liberum dominum, seu aliàs ad sim verba libertatem denotantia.

Z 2

10 Es

10 Et quando verbum denotans libertatem sit compatibile cum fideicommissis.

DISC. CIX.

Margarita hæredem particularem instituit in quibusdam bonis specificatis Octavium de Cavalieriis, inuncto onere celebrationis aliquarum Missarum vivente ipso Octavio, quo hæreditatem acceptare recusante, rogavit administratores Archiconfraternitatis Sanctissimæ Trinitatis Peregrinorum ut hæreditatem susciperent, dictasque missas, ac alia pia opera impleri curarent, donec viveret idem Octavius, post cuius mortem succeder voluit Societatem S. Annæ cum onere dotationis puellarum, disponendo præcipue, quod Octavius, exceptis quibusdam locis Monium, cum quorum fructibus quædam onera adimpleri voluit, de pecuniis, ac aliis bonis, esset liber dominus cum illis verbis materna lingua explicatis, *ne sit libero patrone*; Cum autem adversus Octavium acceptantem hæreditatem Pompeus de Paulis ejusdem Margaritæ ab intestato successor, litem instituit super legitima successione ob testamenti invaliditatem ex defectu institutionis hæredis universalis, Introducta causa in *Rota coram Ottobono* duæ prodierunt resolutiones ad favorem Octavii, ut quamvis hæres particularis vel legatarius, non dato alio hærede universalis, ipse remaneret talis, ut patet ex *decisione 162. & 203. inter suas*, ad quarum normam expedita sententia, & commissa causa appellationis in eadem *Rota coram Peutingerio*, ut Pompeus actor cum pluribus titulis seu juribus ejus prætionem confoveret, obtinuit à dicta Societate S. Annæ cessionem iurium sibi in vim dictæ substitutionis competentium, sub conventionione certæ quotæ in casu victoriæ, Ac propterea quamvis *coram Peutingerio* disputatum esset dubium cadens in causa antiqua, *An sententia Ottoboni esset confirmanda vel infirmanda*, adhuc tamen jura istius Societatis deduxit, quibus neglectis, sub die 28. Martii 1657. pro confirmatione sententiæ responsum fuit, Et concessa expeditione, commissa fuit denuo causa in eadem *Rota coram Priolo*, coram quo actor cedendo antiquæ liti ex propria persona intentatæ super intestata successione, in qua sibi obstabant duæ conformes, se restrinxit ad hoc novum jus, datoque dubio cum hospitali S. Joannis colabiteræ Octavii interim defuncti hærede, *An constaret de fideicommissis ad favorem Societatis cedentis, & an cessio Pompei suffragetur*, illoque proposito 22. Junii 1657. prodit resolutio Pompeo in omnibus favorabilis, sed concessa nova audientia, & proposta causa, sub die 14. Decembris ejusdem anni 1657. recessum fuit à decisio, Repposita verò sub die 6. Junii 1659. super dubio, *An standum esset in primo, vel in secundo loco decisio*, nulla capta fuit resolutio, neque causa ulteriorem prosecutionem habuit ob actoris acquiescentiam.

In his ultimis disputationibus habitis in tertia instantia *coram Priolo*, Ego solum scripsi pro Hospitali, duoque fuerunt disputationum puncti à præfato dubio resultantis, Primò scilicet, *An constaret de juribus cedentis*, Et secundò, *an constituto, cessio esset valida, & suffragetur cessionario*.

Ratio autem dubitandi de cessionis validitate consistebat in eo, quod illa contineret pactum quotæ liti à jure improbatum; Verum istud motivum de facili rejectum fuit, quoniam ea quæ in jure habentur super hujus pacti invaliditate & pro-

hibitione percutiunt solum Advocatos & Procuretores aliosque Causidicos, fecus autem alias personas juxta decisionem *Putei 507. lib. 1. de fideicommissis Peregr. de jure fisci lib. 4. tit. 7. num. 16. in fine consil. 306. num. 10. Cancer. par. 1. var. cap. 14. num. 1. & sequen. Farinace. consil. 70. num. 3. Martin. l. 1. ces decis. 37. num. 2.* & habetur latius ab eadem materia sub tit. *de contractibus in genere*, sive libro tertio *de judiciis*, ubi etiam agitur, *An de quibus hujusmodi pactum sublineatur etiam in casu Advocatis & Procuratoribus*; Atque resolutum hoc puncto, mihi quamvis succumbenti actori Advocati motivum deducenti, reflectendo in ratione neglecto isto motivo, tota disputatione stricta fuit ad alterum punctum principalem iuribus dictæ Societatis cedentis.

Hujus autem puncti decisio pendebat ab hac substitutio Societatis cedentis esset deperda & consequitiva alterius substitutionis factæ à dicta altera Societate, vel potius esset independentem & per compendiosam facta ipsi Octavio hæredem acceptanti in casu mortis; Primo enim data dependentia à dicta prima substitutione accepta solum per vulgarem in casu non accedens, certa erat etiam secunda substitutione seu caducatio ob caducationem primæ collatæ additionem hæreditatis factam ab Octavio in *l. si mater §. fin. & l. qui habeat ff. de vulgari & pign. Cuman. in l. gallus §. quidam viri ff. de leg. posth. num. 7. ubi etiam Arctim. Socin. & resolutio collecti per Peregr. art. 15. num. 3. cum sequen. in contrav. 522. num. 93. Cavaler. dec. 496. num. 1. dec. 230. num. 1. par. 2. divers. & dec. 57. par. 1. rec. & post istas disputationes plerumque fuit in *Bonon. fideicommiss. de Pinchiaris lib. 1659. coram Priolo*, ubi quod etiam magis hæreditatis substitutionum progressus si omnes hæredes seu consecutivè à prima concepta peragere tantum illa defecta per defectum conditionis, omnes aliæ corrumpunt, dictaque decisio inde in Curia reputatur in materia magis præcipue canonizata.*

Econversò autem si hæc secunda substitutio independentis, ac statet principaliter deperda facta ipsi Octavio, tunc fecus dicendum esset, tanquam compendiosa contineret necesse non fore, sed etiam fideicommissariam juxta doctrinam *Bart. in l. centurio num. 9. ff. de vulgari & pign. l. 1. verb. absque deductione de testam. in 6. cum sequen. per Eufar. q. 222. num. 29. cum sequen. & per dec. 149. num. 3. & sequen. par. 7. recen.*

Utraque theoria tanquam certa admittitur per scribentes hinc inde; Adversarii enim adhibebant dictam conclusionem, quando substitutio esset consecutiva & dependens à prima concepta per solam vulgarem, & ego admitterem alteram quando esset independentis & de per se tanquam compendiosam factam ipsi hæredi, contentam etiam fideicommissariam in casu mortis, propterea quæstio remanebat solum circa dependentem, An scilicet hæc substitutio dicitur dependens vel respectivè independentis à dicta præcedenti facta ad favorem alterius partem Societatis.

Pro independentia quasi quod hæc secunda substitutio esset in diverso casu, in quo etiam Octavius acceptaret ac postea decederet, ponderabatur in contrarium dupliciter orationis præcipue hæc respectivè, non obstante quod utraque

dem verbo recta esset, quoniam id non implicat eum tunc illud unicum verbum reduplicandum veniat, perinde ac si in utraque repetitum esset, utin prima decisione deducitur; Et sic quoad favorem istius Societatis cedentis duplex substitutio concepta esset, Unam in casu quo Octavio non acceptante, acceptaret Societas Trinitatis, cui hæc alia Societas substituta sit sub conditione mortis ejusdem Octavii; Et alteram compendiosam continentem fideicommissariam, factam ipsi Octavio acceptanti ac postea morienti.

Pro dependentia autem, ego e contra considerabam, quod hæc secunda substitutio concepta esset per dictionem copulativam cum prima, & tanquam per speciem continuationis ejusdem sermonis, non obstante præterita perfectione utriusque orationis, quoniam non implicat duas orationes esse perfectas, etiam cum propriis ac distinctis verbis, à quibus regantur, & tamen implicare continuationem ejusdem dispositionis ex deductis per *Mantic. de conjectur. lib. 10. tit. 6. num. 47. latè Oddo cons. 95. n. 85. cum sequen. Rota dec. 143. num. 8. par. 1. ra. & dec. 33. num. 7. & sequen. par. 7. cum aliis in secunda decisione.*

Ista generalia mihi non satisfaciebant unde quando alia specialia non concurrerent, dubitarem potius de iuribus istius partis; Licet enim, ut firmatur in ultima decisione 14. Decembris 1657. ex auctoritate *Mantic. de conjectur. lib. 6. tit. 3. num. 41. Rota dec. 313. par. 1. divers. ac aliorum, favor piæ causæ sit solum operativus quoad solemnitates, ac alia à iuris positivi rigore & subtilitate resultantia, non autem quoad ea quæ sunt voluntatis, quàm non supplet, quoniam dedecet Ecclesiam, quæ est iustitiae ac æquitatis mater & cultrix, querere aliena iura domini voluntatem, ut advertitur *disc. præced. & sæpius sub tit. de testamentis* super puncto substituendi testamenta imperfecta, distinguendo inter imperfectionem solemnitatis, ac illam voluntatis; Attamen id rectè procedit, ubi certum est voluntatem non suffragari, secus autem ubi hæc est dubia ita ut questio restringatur ad interpretationem, cum tunc rectè procedant firmata in prima hujus causæ decisione ex auctoritate *Tiraquell. de privil. pia causa cap. 26. Duran. dec. 262. num. 2. Otthob. dec. 113. num. 23. cum sequen. & communiter, ut piæ causæ favor in hoc consistat, quod recipiat latam ac benignam interpretationem, per quam eligatur tutior via, qua mediante consulari suffragio animæ testatoris, ejusque voluntas adimpleatur, Et ideo cum ageretur de causa pia, neque dubitari posset esse nimis dubium, an substitutio esset juxta unam, vel alteram naturam, satis dubitari posset, quod interpretatio capienda esset prout favorabilis esset piæ causæ.**

Credebam tamen, etiam pro veritate, hanc secundam resolutionem ad favorem hæredis, atque pro bonorum libertate substineri ex illa particulari facti circumstantia, quod testatrix in casu quo Octavio hereditatem acceptare veller, de pecuniis aliisque bonis, exceptis locis montium (quorum exceptio firmabat regulam in contrarium) esset liber dominus, quod excludebat dictam fideicommissariam, quoniam servitus & libertas dicuntur contradictoria, atque invicem incompatibilia; Unde cum fideicommissum dicatur servitus, dici non potest, quod illud in junctum esset ei, cui testatrix expressè dedit libertatem ex deductis per *Surd. cons. 143. num. 23. cum sequen. & decis. 272. nu. 13.*

Cardiu. Luca de fideicom.

cum sequen. Fusar. q. 546. num. 3. Rota in Romana cens. 14. Junij 1653. Bichio, & in aliis; Potissimè, ut dictum est, stante dicta exceptione seu discretiva, quod scilicet quando eundem Octavium gravare voluit, id fecit ac expressit, ut dignoscebatur in locis montium; Et sic videbatur quod voluntas hujus testatrix esset, ut Octavio acceptante, aliud non adesset substitutionis onus, nisi illud in locis montium, in reliquis autem remaneret liber dominus; Illo autem non acceptante, tunc substitutio ordinata esset ad favorem duorum locorum priorum per prius & per posterius; Primum scilicet ad tempus vitæ dicti Octavii ad favorem Societatis Trinitatis cum onere missarum, & deinde in perpetuum ad favorem alterius Societatis cum diverso onere dotationis puellarum, sed utraque sub eadem conditione non acceptationis dicti hæredis.

Et quamvis in prima hujus causæ decisione ponderetur, quod verba libertatem denotantia non implicent, sed compatibilia sint cum fideicommissio, utpotè referibilia ad libertatem capiendi possessionem propria auctoritate, ac absque necessitate obtinendi ab hærede restitutionem realem vel verbalem de jure requisitam, ut in specie advertitur *apud Buratt. dec. 168. num. 23. cum seq. & dec. 346. num. 25. par. 3. recent. Attamen motivum non intrabat ex defectu applicationis, cum dictæ auctoritates procedant, quando verbum libertatis significativum conceptum est per adverbium, quo casu rectè admittit dictam interpretationem, quia nempe dictum sit, quod bona libere vadant &c. Secus autem ubi libertas adjecta est ipsi dominio, cum tunc dictam interpretationem sine dubio recipere non videatur, atque hæc videbatur veritas.]*

ROMANA LEGATORUM

PRO

IOACHINO ROTA

CV M

ECCLESIA DE ARA COELI.

*Causa disputatus coram A. C. & resolutus
pro Ecclesia.*

An ad effectum caducationis seu juris accrescendi vel non decrescendi, substitutio reguletur jure institutionis, vel primæ dispositionis, ita ut non data substitutione universali, vel ea data & caducata, substitutio particularis in usufructu vel alia re particulari efficiatur universalis, eo modo, quo de prima institutione sequitur: Et incidenter, An institutus hæres in usufructu post ejus mortem

Z 3

mortem